

V. *Vándorlás a watt-földön.* (Dr. Werner Wrage.) A magas gáton állva végigtekintünk a vidéken. A gáton belül termékeny termőföldek terülnek el nyilegyenesen haladó vízgyűjtő csatornákkal. A gáton kívül legelők vannak, helyenkint külső töltésektől védve. Ezt a külső gátelőteret számos tengerbe torkoló csatorna szeli át. Dagály van. A tenger hullámai tájékozva hozzák az iszapot, mely a messzire kinyúló sövényzerű töltések közt lerakódik. Nagyon előmozdítja az iszaplerakódást a »Queller«-nek nevezett, kaktuszra emlékeztető fenyőszerű növény, mely a tengervizet kibírja. Ha a hordaléklerakodás elérte az ár magasságát, fű lepi be a földet s a tenger felé szoritja az előbbemlített növényt. Így terjed a föld a tenger felé. Viszont vannak helyek, ahol a tenger nyomul be a szárazföldre. A német Északi-tenger partját Hollandia és Dánia közt 20 km. szélességben wattenger szegélyezi, mely apály idején szárazzá válik. Számos apró sziget, mesterséges földhányásokon épült házak s töltésektől védett homokdűnák tarkítják ezt a vidéket s a dagály után lefolyó tengervíz egész folyamendszereket vág a watalajba. Maga a talaj homokos, iszapos, hullámszerűen barázdált; a járás benne igen nehéz; nem ritkán annyira belesüpped egy-egy magános vándor, hogy nem tud kiszabadulni s a következő dagálnál nyomorultul elpusztul. Messze kint a watszegélyen toronyszerű emelvény áll egy természetes homokdombon. Ez a hajótöröttek menedéke, ahol minden szükséges felszerelés várja a megmenekült szerencsétleneket.

VI. *Árapály megfigyelések.* Az árapály két mozgásból tevődik össze: 1.) a tengerszín emelkedése és süllyedése; 2.) a víz ide-oda hömpölygése. Az első függőleges, a második vízszintes irányú mozgás. Mindkét mozgás szabályos időközönként ismétlődik, összetartozik s hol alacsony, hol magas vízállást eredményez. Az árapály megfigyelése nem olyan egyszerű feladat, mert sok zavaró tényezőt kell kiküszöbölni, mint pl. a hullámzást, vagy a szél okozta víztorlódást, illetőleg vízapadást. A pontos megfigyelés egy a tengerrel közlekedőcszerűen összeköttetésben álló víztartályban történik, melynek fekeke 1—2 méterrel az alacsony vízállású tengerszín alatt fekszik. A közlekedőcső 5 cm átmérőjű s a kút fenekéről vezet a tengerbe, ahol likacsos zárt vége szabad lebegésben le van horgonyozva. A felszín hullámzása nem hat le idáig s csak a hosszantartó tengerszínváltozást adja vissza. A víz emelkedését és süllyedését automatikus szerkezet jegyzi fel egy elmésen elhelyezett papírlapra. Lapos parton egymástól egyenlő távolságra leszúrt mérőrudakon történik az árapály mérése.

Az árapály hullámok közül nevezetes a félnapos holdár és a félnapos napár. A holdár valamivel hosszabb tartamú, mint a napár, úgyhogy naponta 0.48 órával közeledik a napárhoz. Egy nap összeesik a két ár magas vízállása, s ez szökőárat eredményez; viszont ezzel szemben egy nap összeesik a két alacsony vízállású hullám is, s alacsony vízállással jár; így hát havonta kétszer magas dagály, s kétszer alacsony vízállás következik be.

(*fv.*)

Die Neue Deutsche Schule. 8. évf. 10—11. szám. Több tisztán német vonatkozású cikk mellett hozzá a *Der Rheinraum* c. földrajzi közlemény befejezését.

Heinrich Schüssler: *Das Geheimnis des Erfolges*. Megállapítja, hogy az eddigi methodikai újítások a munkaiskolától kezdve a »Gesamtunterricht«-ig nem tudták a végső eredményt fokozni, az ismétlők számát csökkenteni. Az ismétlők száma (a német népiskolákban) ma is az ország tanulóinak körülbelül 50 %-a. Elismeri, hogy az új módszerek törekvéseknek nem is az a céljuk, hogy a »teljesítményeket« fokozzák, sem az, hogy az ismétlők számát csökkentsék. Arra törekcsenek, hogy kielégítsék a tanuló testi-lelki cselekvő részvétclre irányuló szükségletét. A »Gesamtunterricht« pedig le akarja küzdeni azt a szétszórtságot, összefüggésnélküliséget, mely a tantárgyak szerinti tanítás mellett a tanulók ismereteit jellemzi. Az új célok kitűzésénél azonban gyakran megfclfedkeztek arról, hogy kellő bevésés és gyakorlás által biztosítsák a szerzett ismeretek megtartását. — A falusi osztatlan iskolában kénytelen a tanító a lényegesre szorítkozní. Amikor pedig az osztály csendes foglalkozást kap, kénytelen ugyanazt a tárgyat több szempont szerint feldolgoztatni. Így azután marad a tanulóknak is ideje, hogy a tanultakat maradandó szellemi kincsévé tegye. A városi, teljesen kiépített 8 osztályú iskola növendékeit a rájuk zúduló sok új dolog lassankint eltompítja, felületessékké, szórakozottakká, idegesékké teszi. Az élöszóval való tanítás túlságosan sok, több írásbeli munkára, több gyakorlásra van szükség. Nem veti el sem a munkaiskolát, sem a »Gesamtunterricht«-et, de a tanítóknak eszükbe kívánja juttatni a régi latin mondást: »Repetitio est mater studiorum«.

H. Scharrelmann: *Von angelernter und wirklicher Überzeugung des Kindes*. A cikk érdekesen fejtegeti, milyen nagy sokszor a különbség a tanuló szóval vallott és igazi benső meggyőződése között. Kiemeli a nevelő-oktatás fontosságát, azért az oktatását, mely nemcsak az észre, hanem a szívre is hat. A gyermek csak akkor lesz hajlandó benső meggyőződését megváltoztatni, ha szíve is átérzi, hogy az nem helyes. Az a tanítás, mely csak a gyermek tudását bővíti, de szívét nem nemesíti, nevelés szempontjából vajmi keveset ér. Az ember középpontja nem a fej, hanem a szív. Különösen fontos ennek szem előtt tartása a világnézetet alakító tárgyak tanításánál.

Albert Pietsch a *nyolcosztályú leánynepiskola számára készített tantervét* közli. A négy felsőbb osztályban bevezetné a leányokat a háztartás minden ágába. A negyedik osztályban főként a család és nemzet fenntartásában való céltudatos közreműködésre oktatják a növendékeket.

Wilhelm Grande: *Zur Frage des heutigen Geschichtsunterrichts*. Megállapítja, hogy a III. birodalom embere politikai és népi ember. Ezért az iskola is politikai (jellegét tekintve) és népi (célját tekintve). A nemzeti szocialista iskola sok régi, »írásztal mellett kieszelt pedagógiai methodikai kitalálást« dönt halomra, amikor »állampolgár« vagy fejlődő »tanulógyeiség« kialakítása helyett »hitlerfiúkat« és »hitlerlányokat« kíván az iskolától. A cél: harcos, tettekre kész nemzedék nevelése. Ezért a tanítás tudatosan elfordul minden tudományos becsvágytól. Ebben az iskolában a történelemtanítás az elsőség. A történelemtanítás hivatása a nemzet multját úgy bemutatni, hogy abból a gyermek büszkeséget, lelkesedést meríthessen. Megállapítja, hogy ez a történelemtanítás nem olyan, amelyről el lehet mondani, hogy a történelmi igazságot a lehető legjobban megközelíti.

Nem számúzi éppen, de főcélja mégis az, hogy nemzeti öntudatot, büszkeséget neveljen a gyermekekbe. A történelem tanítása tudatosan politikai célokat követ, amint az a franciáknál, angoloknál mindig így volt. Kiküszöbölí az ilyen szempontból mellékes vagy káros fejezeteket. A nemzet nagyjai közül csak a legnagyobbakat ragadja ki s azokat úgy állítja a gyermekek elé, hogy »rendíthetetlen nemzeti érzésük oszlopaivá legyenek«. Ezzel az eddigi anyag nagy részétől megszabadulnak. Egyúttal elvetik a Herbart—Ziller féle fokozatos haladás elvét is. Az 5. osztálytól kezdve minden évben az egész anyagot tanítják, évenként koncentrikusan bővítve. Minden év utolsó negyedét kizárólag a legújabb kor tanításának szentelik. Az egész tanítás, de különösen az utolsó része politikai alapon, propagandisztikus formában történik. Ezek kifejtése után röviden vázolja, mit kell a népiskolai tanulónak a német történelemből tudnia.

Albert Ohlrogge: *Wortschachtel und Rechtschreibkarten* c. cikkre felel. A helyesírás tanításának eredményesebbé tételéről van szó. Bár az elemi iskolai oktatásra vonatkozik, a szerző által ajánlott eljárás — kissé módosítva — a polgári iskolai német helyesírás tanításánál is használható. 1. A beszédgyakorlatban használt szavakat — nálunk a tanult új szavakat — a) egy-egy tanuló, majd az egész osztály hangosan, tisztán kiejti; b) egy tanuló diktálja, a tanító a táblára írja; c) megegyeszer elolvassák, betűzik, közben a levegőbe írják; d) a táblára írt szót eltakarjuk, a tanulók leírják a szót füzetükbe; e) a táblára írt szóval összehasonlítják, esetleg kijavítják. A hibásan leírt szót háromszor helyesen is leírják. A II.—IV. osztályig ezenkívül a szófajok megkülönböztetésére aláhúzzák a szavakat színes ceruzával, vagy színes tintával írják. Egyéb helyesírási gyakorlatok: meg nem értett szavak kiírása, oly szavak kiírása, melyek különösen tetszettek; mindkét esetben megbeszélés, rokonértelmű szók keresése. Főként a IV. osztályban olyan mondatok vagy fejezetek lemásolása, melyek különösen tetszettek, írásbeli megokolás, miért tetszettek. Ezeket évenként egy külön füzetbe gyűjtik, melynek címe »Szókincstáram«.

Adam Simon: *Neue Wege im Rechenunterricht*. Ismerteti és bírálja a Petersen—Steiner: *Meine Reichenreise* című munkát. A szerzők amerikai minta után dolgoztak (Carleton Washburne: *Individual Arithmetic*). A munka három részre tagolódik: a) Vezető, b) Őr, c) Vizsgáló. A Vezető, mely három füzetből áll, tartalmazza az alsó fokozat (Grundschule) teljes anyagát. Ez a tanuló tulajdonképpeni munkakönyve. Az Őr melléklet, amely ugyanabból a fajtából még több feladatot tartalmaz. Ezt azok a tanulók használják, akiknek még több gyakorlásra van szükségük. Mindkettőben megvannak a megfejtések, úgy hogy a tanuló maga is ellenőrizheti, helyesen dolgozott-e? A Vizsgáló csak a tanító kezében van. Azokat a feladatokat tartalmazza, melyekkel a tanító ellenőrzi a tanulók tudását. Azzal a móddal, ahogyan az új ismeretek közlése történik, a szerző nem tud teljesen megbarátkozni. A gyakorlás alapos, önállóságra, gondolkodásra szoktatja a tanulókat. Bár inkább egyes tanulók, vagy kisebb csoportok foglalkoztatására alkalmas, könnyen átalakítható osztálymunkára is. Hiánya, hogy kevés benne a beruházott példa, mely pedig az élettől való kapcsolatot miatt rendkívül fontos. A számtantanítás problémáját nem oldja meg

teljesen, de sok ötletet nyújthat a tanulók önmunkásságának fokozására és a gyakorlás technikájára vonatkozólag.

Igen érdekes még a *Handreichungen* c. melléklet, mely »Japan vor den Toren«, címen Japán szédületes fejlődését és világhatalmi törekvéseit ismerteti. Másik cikke *Das Auto*.

Die neue deutsche Schule. 11. füzet. Schiller születésének 175. évfordulója alkalmából életét, munkásságát, költészetének hatását méltatja. Megemlékezik halála és eltemetése tragikus és érthetetlen körülményeiről.

Oszkar Grapentin: *Staatsjugendtag und der nationalpolitische Unterricht in der Volksschule.* A német iskolákban a »hitlerfiúk« és »hitlerlányok« számára minden szombat szabad nap (Staatsjugendtag). A többi tanulóit ilyenkor nemzeti-politikai oktatásban kell részesíteni s csak olyan tárgyakat szabad erre a napra beosztani, melyek nem zárótantárgyak. Közli az általa gyűjtött s a szombati órákon a nemzet-politikai oktatás szolgálataiban feldolgozható anyagot.

Ulrich Peters a *német népiskolai tanítóképző főiskola új szervezetét* ismerteti.

Schüssler ismerteti és bírálja a *8 osztályú népiskola részére Szászországban kiadott átmeneti tantervet.*

Fr. Baumgarten: *Wertpädagogik* (Értékpedagógia). Fiúk, lányok együtt tanulnak. A tanítót nem köti sem órarend, sem tanterv, sem tanmenet. Ezek helyett munkanaplót vezet. A tanítás célja az értékes ember. A tanító az értékek hordozója, a tanulók mintegy apostolai. Eszközei: az érték felismerése, értékelése, megvalósítása. A tanítás módja az értékátadás. Anyagát csak nevelő szellemi javak és értékek képezik. Ezek az értékek: szent, igaz, erkölcsi és szép. A tanító feladata ezek felismerése, alkalmas beállítása és átadása. A tanítás sem határozott helyhez, sem formához nincs kötve. Közöl néhány tárgyalat témát és azok feldolgozása módját. Némely téma tárgyalása 1—2 napot, másé esetleg 3 hetet is igényel. Minden hónapban van egy úgynevezett mesélő és kérdő nap. A gyermekek kérdéseit szükség szerint akár egy teljes, külön órán tisztázzák. Ez is gyakorló óra. Az egy osztályban tanító munkája szervelesen kapcsolódik, ugyanannak a témának szolgálatában áll.

K. Freitag: *Martin Luther unterm Hakenkreuz.* Luthert mint Hitler előfutárát mutatja be. Legrészletesebben L. egy eddig Németországban is alig ismert művéről számol be, melyet a zsidóság ellen írt.

I. Hartmann. *Az időjárás megfigyelése, időjárási táblázat megértése és készítése, időjárás képezik* cikke tárgyát. Ezekről különösen egy igen elemesen szerkesztett időjárási mechanikai táblázatról emlékezik meg. (Bövebben lásd Kendoff Károly tanár sajtó alatt levő könyvét.)

A jelen függelék a germán őskort tárgyalja.

(wmi.)

Lapunk jelen száma 104 oldal. A Cselekvés-Iskolájára a f. évi előfizetési díj a M. kir. Postatakarékpénztár 42019 számú csekkszámájára küldendő be.